

Normatīvie akti, kas attiecas uz GNP teritoriju

1. Eiropas Savienības un starptautiskās saistības

Konvencija „**Par bioloģisko daudzveidību**”, kurai Latvija pievienojās ar likumu “**Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību**”.

Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes konvencija „**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**”, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „**Par 1979. gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu**” (1996. gada 17. decembris).

Šīs konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas ainavu konvencija (2000. gada 20. oktobris) Latvijā pieņemta ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju” (2007. gada 29. marts), kur dalībvalstis apstiprina, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbojas, lai tās aizsargātu un pārvaldītu, kā arī veiktu plānošanu, vēloties radīt jaunu instrumentu, kas īpaši domāts Eiropas visu ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

Orhūsas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” (2002. gada 18. aprīlis)). Konvencijas noteikumu mērķis ir nodrošināt sabiedrības informēšanu, piekļūšanu informācijai, piedalīties lēmumu pieņemšanā un griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Bonnas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” (1999. gada 11. marts)). Konvencija nosaka apdraudētās migrējošās sugas, migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, kā arī principus, kas jāņem vērā, īstenojot minēto sugu aizsardzības pasākumus.

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) **Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību** (1972. gada 16. novembris, pieņemta ar likumu “Par Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību” (1997. gada 17. februāris)) vienā dokumentā sasaista noteikumus, kas mērķēti gan uz dabas vērtību, gan kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu. Tādējādi šajā konvencijā ir definēti jēdzieni “kultūras mantojums” un “dabas mantojums”, kā arī ietverti pamatnoteikumi par konvencijas dalībvalstīs identificētā kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, konvencijas dalībvalstu sadarbību, kultūras un dabas mantojuma aizsardzības fonda izveidi un uzturēšanu, kā arī starptautiskas palīdzības

piešķiršanu dalībvalstīm par labu to teritorijā esošām kultūras vērtībām un dabas mantojumam.

Eiropas Konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai (1992. gada 16. janvāris, pieņemta ar likumu "Par Eiropas konvenciju arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai" (2003. gada 5. jūnijs)) definē arheoloģiskā mantojuma jēdzienu, kā arī paredz dažādās prasības konvencijas dalībvalstīm attiecībā uz arheoloģiskā mantojuma identifikāciju, aizsardzību, saglabāšanu, arheoloģisko pētījumu un konservācijas finansēšanu, zinātniskās informācijas izstrādāšanu un izplatīšanu, sabiedrības izpratnes veicināšanu, arheoloģiskā mantojuma elementu nelikumīgas cirkulācijas novēršanu, kā arī dalībvalstu savstarpējo sadarbību.

Eiropas Padomes Vispārējā konvencija par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai (2005. gada 27. oktobris, pieņemta ar likumu "Par Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par kultūras mantojuma vērtību sabiedrībai" (2006. gada 2. marts)) tiecas veicināt plašāku sabiedrības izpratni par mantojumu un tā nozīmi kopienās un Eiropas sabiedrībā kopumā. Saskaņā ar konvencijā ietverto definīciju kultūras mantojums *"sastāv no uzkrātu resursu kopuma, kas saņemti mantojumā no pagātnes un kas, neatkarīgi no piederības, indivīdu un sabiedrības uztverē tiek uzskatīti par vērtību, pārliecības, zināšanu, tradīciju atspoguļotājiem un paudējiem. Tas ietver arī vidi, kas izveidojusies cilvēku un vietu mijiedarbībā, laikā ejot"*. Šī definīcija tieši uzsver, ka mantojuma objekti ir atzīstami par vērtībām tieši tās nozīmes un lietojuma dēļ, ko konkrētajam objektam ir piešķirušī paši cilvēki.

Eiropas Padomes Direktīva „Par savvaļas putnu aizsardzību” 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris).

Direktīva pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski sastopamas Eiropas teritorijā, skaitliski samazinās, dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīva „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs).

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas Natura 2000 ietvaros jāizveido Vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina, dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusā atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ūdeņu Struktūrdirektīvas 2000/60/EK (2000. gada 20. decembris) mērķis ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu

stāvokli un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu, ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

2. Latvijas Republikas vides un dabas aizsardzības normatīvie akti

Vides aizsardzības likums (2006. gada 2. novembris) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā. Vides aizsardzības likums nosaka valsts kontroli vides jomā, atbildību par kaitējumu, kas nodarīts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem, ūdeņiem, augsnei un zemes dzīlēm.

Likums “**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**” (1993. gada 2. marts) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt DA plānus, IAIN. 18. panta 4. apakšpunktā teikts, ka aizsargājamās teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentus izstrādā un aizsargājamo teritoriju apsaimnieko, ievērojot plānu, un plānam ir ieteikuma raksturs.

Likuma pielikumā ir pievienots Latvijas Natura 2000 — Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju saraksts. Gaujas nacionālais parks saskaņā ar šo likumu ir C tipa teritorija, un tā teritorijas kods ir LV0200100. Šīs īpaši aizsargājamās dabas teritorijas izveidošanas mērķi pamato zemāk sniegtajā tabulā identificētie Gaujas nacionālā parka teritorijā esošie īpaši aizsargājamie biotopi un sastopamās īpaši aizsargājamās sugas.

1. tabula. Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas “Gaujas nacionālais parks” izveidošanas mērķis.

Biotops	Sugas nosaukums latviešu valodā	Sugas nosaukums latīņu valodā
3130	Akmeņgrauzis	<i>Cobitis taenia</i>
3140	Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>
3150	Austrumu koksgrauzis	<i>Mesosa myops</i>
3160	Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>
3260	Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>
3270	Baltpieres zoss	<i>Anser albifrons</i>
6120*	Biezā perlamutrene	<i>Unio crassus</i>
6210	Brūnais lācis	<i>Ursus arctos</i>
6230*	Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>
6270*	Četrzobu pumpurgliemezis	<i>Vertigo geyeri</i>
6410	Dārza stērste	<i>Emberiza hortulana</i>

Biotops	Sugas nosaukums latviešu valodā	Sugas nosaukums latīņu valodā
6430	Divjoslu airvabole	<i>Graphoderus bilineatus</i>
6450	Dīķu naktssikspārnis	<i>Myotis dasycneme</i>
6510	Dzeltenais tārtiņš	<i>Pluvialis apricaria</i>
7110*	Dzeltenā dzegužkurpīte	<i>Cypripedium calceolus</i>
7120	Dzērve	<i>Grus grus</i>
7140	Gaigala	<i>Bucephala clangula</i>
7150	Grieze	<i>Crex crex</i>
7160	Klinšu ērglis	<i>Aquila chrysaetos</i>
7220*	Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>
7230	Lapkoku praulgrauzis	<i>Osmoderma barnabita</i>
8210	Lasis	<i>Salmo salar</i>
8220	Lēzela lipare	<i>Liparis loeselii</i>
8310	Lielais dumpis	<i>Botaurus stellaris</i>
9010*	Lielais ķīris	<i>Larus ridibundus</i>
9020*	Lielais skābeņu zeltainītis	<i>Lycaena dispar</i>
9050	Lielais tritons	<i>Triturus cristatus</i>
9080*	Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>
9160	Mannerheima īsspārnis	<i>Oxyporus mannerheimii</i>
9180*	Mazais ērglis	<i>Aquila pomarina</i>
91D0*	Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>
91E0*	Mednis	<i>Tetrao urogallus</i>
91F0	Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>
	Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>
	Melnā klija	<i>Milvus migrans</i>
	Meža silpurene	<i>Pulsatilla patens</i>
	Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>
	Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>
	Ormanītis	<i>Porzana porzana</i>
	Ošu pļavraibenis	<i>Euphrydryas maturna</i>
	Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>
	Pīkste	<i>Misgurnus fossilis</i>
	Platā airvabole	<i>Dytiscus latissimus</i>
	Platgalve	<i>Cottus gobio</i>
	Pļavu lija	<i>Circus pygargus</i>
	Purva piekūns	<i>Falco columbarius</i>
	Purva tilbīte	<i>Tringa glareola</i>
	Rubenis	<i>Tetrao tetrix tetrix</i>
	Salate	<i>Aspius aspius</i>
	Sējas zoss	<i>Anser fabalis</i>
	Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>
	Slaidais pumpurgliemezis	<i>Vertigo angustior</i>

Biotops	Sugas nosaukums latviešu valodā	Sugas nosaukums latīņu valodā
	Spidiļķis	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>
	Spilgtā purvuspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>
	Spilvainais ancītis	<i>Agrimonia pilosa</i>
	Spīdīgā āķīte	<i>Drepanocladus vernicosus</i>
	Strauta nēģis	<i>Lampetra planeri</i>
	Svītrainais kapuķķirmis	<i>Stephanopachys linearis</i>
	Svītrainais ļauķis	<i>Sylvia nisoria</i>
	Šneidera mizmīlis	<i>Boros schneideri</i>
	Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>
	Tumšā pūcīte	<i>Xylomoia strix</i>
	Upes nēģis	<i>Lampetra fluviatilis</i>
	Upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>
	Ūdrs	<i>Lutra lutra</i>
	Ūpis	<i>Bubo bubo</i>
	Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>
	Vidējais dzenis	<i>Dendrocopos medius</i>
	Zaļā divzobe	<i>Dicranum viride</i>
	Zaļā upjuspāre	<i>Ophiogomphus cecilia</i>
	Zeltainais akmeņgrauzis	<i>Sabanejewia aurata</i>
	Ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus</i>
	Ziemeļu upespērlene	<i>Margaritifera margaritifera</i>
	Zivjērglis	<i>Pandion haliaetus</i>
	Zivju dzenītis	<i>Alcedo atthis</i>

Tabulā ar “*” apzīmēti Eiropas Savienības prioritārie biotopi.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (2000. gada 16. marts) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

Likums **“Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās”** (2013. gada 4. aprīlis) paredz nosacījumus, ar kuriem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos un kuri izriet no aizsargājamo teritoriju aizsardzības prasībām, kā arī kompensācijas piešķiršanas kārtību.

Likums **“Par ietekmes uz vidi novērtējumu”** (1998. gada 14. oktobris) nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas

dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. 4¹. pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1. pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību.

Likuma **“Par piesārņojumu”** (2001. gada 15. marts) mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, videi un īpašumam nodarīto kaitējumu, kā arī novērst vai samazināt piesārņojošo darbību radīto kaitējumu, noteikt kārtību piesārņoto un potenciāli piesārņoto vielu reģistrācijai un sanācijai, novērst vai samazināt vides trokšņa ietekmi uz cilvēkiem, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un noteikt sabiedrības tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā attiecībā uz piesārņojošo darbību atļauju izsniegšanu.

MK 2007. gada 24. aprīļa noteikumi Nr. 281 **„Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas”** nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

MK 2007. gada 27. marta noteikumi Nr. 213 **„Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu”** nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli.

MK 2022. gada 14. jūlija noteikumi Nr. 461 **„Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”** nosaka ģeoloģisko un ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu sarakstu, to robežas un teritoriju aizsardzības statusu. GNP teritorijā ietilpst 64 ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie dabas pieminekļi.

MK 2005. gada 22. novembra noteikumi Nr. 888 **„Noteikumi par aizsargājamām alejām”** nosaka aizsargājamo aleju robežas un teritoriju aizsardzības statusu. GNP teritorijā ietilpst 5 aizsargājamās alejas – Priekuļu aleja, Rāceņmuižu alejas, Mazākroga aleja, Raiskuma aleja, Ieriķu muižas aleja.

MK 2001. gada 20. marta noteikumi Nr. 131 **„Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskiem stādījumiem”** nosaka aizsargājamo dendroloģisko stādījumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. GNP teritorijā ietilpst 3 aizsargājami dendroloģiskie stādījumi – Priekuļu parks, Nurmižu parks, Indrānu parks.

MK 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 264 **„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”** ietver prasības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kurām nav izstrādāti IAIN, aizsardzībai.

MK 2007. gada 9. oktobra noteikumi Nr. 686 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību**” nosaka, kādai informācijai jābūt ietvertai DA plānā un kāda ir DA plāna izstrādes kārtība.

MK 2002. gada 28. maija noteikumi Nr. 199 „**Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā**” nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā. Noteikumi izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu.

MK 2006. gada 18. jūlija noteikumi Nr. 594 „**Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai**” nosaka kompensējošo pasākumu veikšanas kārtību, ja paredzētā darbība negatīvi ietekmēs Natura 2000 teritorijā esošas sugas vai biotopus, un šo kompensējošo pasākumu rezultātu monitoringa kārtību.

MK 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr. 396 „**Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu**” uzskaita Latvijā aizsargājamās (1. pielikums) vai ierobežoti izmantojamās (2.pielikums) dzīvo organismu sugas.

MK 2006. gada 21. februāra noteikumi Nr. 153 „**Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu**” nosaka Latvijā sastopamo ES prioritāro sugu un biotopu sarakstu.

MK 2009. gada 15. septembra noteikumi Nr. 1055 „**Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus**” nosaka to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība (1.pielikums), un to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus (2.pielikums).

MK 2017. gada 20. jūnija noteikumi Nr. 350 “**Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu**” nosaka īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu, kā arī īpaši aizsargājamās meža, krūmāju un purvu biotopus raksturojošās pazīmes.

MK 2015. gada 7. aprīļa noteikumi Nr. 171 „**Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā, kā arī pārejas laikā 2021. un 2022. gadā**” nosaka kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības lauku attīstības platībatkarīgo atbalstu lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanas pasākumiem. Noteikumu 2.6. sadaļā noteikta

atbalsta piešķiršanas kārtība aktivitātē „Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām”.

Atbalsta apmērs par vienu hektāru atbalsttiesīgās platības (kas atrunāta noteikumos), kurā ievēroti visi atbalsta saņemšanas nosacījumi, ir šāds:

- 160 eiro – aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
- 120 eiro – aizliegta galvenā cirte;
- 45 eiro – aizliegta kailcirte.

MK 2021. gada 18. februāra noteikumi Nr. 114 „**Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai**” kārtību, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem. Tiesību akts zaudēs spēku 2025. gada 1. maijā.

MK 2011. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 300 „**Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)**” nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

MK 2015. gada 13. janvāra noteikumi Nr. 18 „**Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību**” ir pieņemti pamatojoties uz likumu “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” un nosaka detalizētas prasības attiecībā uz kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi novērtējums.

MK 2015. gada 27. janvāra noteikumi Nr. 30 „**Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai**” nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, kā arī šo tehnisko noteikumu saturu, pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 940 „**Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu**” nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu. Noteikumu pielikumos ir pieejami īpaši aizsargājamo zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, sugu saraksts, kā arī īpaši aizsargājamās putnu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus un tām paredzētās mikroliegumu platības. GNP teritorijā ietilpst 23 mikroliegumi 175 ha platībā.

Meža zemes

Meža likums (2000. gada 24. februāris) nosaka mērķi regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 935 „**Noteikumi par koku ciršanu mežā**” nosaka koku ciršanas kārtību mežā, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 936 “**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**” nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr. 947 “**Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā**” nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja IAIN nav noteikts citādi.

MK 2012. gada 18. decembra noteikumi Nr.889 „**Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību**” nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Noteikumos paredzēts, ka kompensācija jāmaksā:

- par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

MK 2013. gada 8. oktobra noteikumi Nr. 1051 “**Zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanas un uzraudzības kārtība**” nosaka zinātniskās izpētes mežu apsaimniekošanas un uzraudzības kārtību.

MK 2016. gada 21. jūnija noteikumi Nr. 384 “**Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi**” noteikumi cita starpā nosaka meža inventarizācijas saturu un kārtību.

Ūdeņi

Ūdens apsaimniekošanas likums (2002. gada 12. septembris) nosaka mērķus, kas ietver tādas virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmas izveidošanu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeņi; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli.

Aizsargjoslu likums (1997. gada 5. februāris) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kārtības kontroli, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. Likums cita starpā nosaka arī dažādus aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu platumu atkarībā no to izmēriem.

MK 2004. gada 19. oktobra noteikumi Nr. 858 „**Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību**” nosaka virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu un virszemes ūdensobjektu klasifikāciju, antropogēnās slodzes noteikšanas kārtību, prioritārās vielas un to emisijas ierobežošanas kārtību, kā arī virszemes ūdeņu ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes kritērijus.

MK 2008. gada 3. jūnija noteikumi Nr. 406 “**Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika**” regulē virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

MK 2002. gada 12. marta noteikumi Nr. 118 “**Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti**” nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem, kā arī prioritāros zivju ūdeņus, kuros nepieciešams veikt ūdeņu aizsardzības vai kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijām labvēlīgus apstākļus.

MK 2011. gada 12. jūlija noteikumi Nr. 549 “**Noteikumi par ūdens objektiem, kuru hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm**” nosaka ūdens objektus, kuru hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm un kuriem izstrādājami ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi, kā arī šajos noteikumos ietveramās prasības.

MK 2002. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 34 “**Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī**” nosaka emisijas robežvērtības un aizliegumus piesārņojošo vielu emisijai ūdenī.

Zvejniecība un makšķerēšana

Zvejniecības likums (1995. gada 12. aprīlis) regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likums nosaka zivju resursu un zvejas pārvaldīšanu.

MK 2015. gada 22. decembra noteikumi Nr. 800 **“Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību noteikumi”** nosaka makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kārtību Latvijas Republikas ūdeņos.

MK 2015. gada 22. decembra noteikumi Nr. 799 **“Licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kārtība”** nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas – ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās makšķerēšanas nolikums.

MK 2007. gada 2. maija noteikumi Nr. 295 **“Noteikumi par rūpniecisko zveju iekšējos ūdeņos”** nosaka kārtību, kādā fiziskās un juridiskās personas drīkst nodarboties ar rūpniecisko zveju Latvijas Republikas iekšējos ūdeņos

Tūrisms

Tūrisma likums (1998. gada 17. septembris) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses; likums definē dabas tūrismu.

Medības

Medību likums (2003. gada 8. jūlijs) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

MK 2014. gada 22. jūlija noteikumi Nr. 421 **„Medību noteikumi”** nosaka medījamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamas medības ārpus medību termiņiem; medību pieteikšanas un organizēšanas kārtību; kārtību, kādā Valsts meža dienests ir tiesīgs mainīt zīdītāju medību termiņus, kā arī noteikt papildu ierobežojumus medību organizēšanai atbilstoši attiecīgās dzīvnieku populācijas stāvoklim, meteoroloģiskajiem apstākļiem un fenoloģiskajai situācijai. Šie noteikumi paredz, ka medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka ne tikai šie noteikumi, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju IAIN un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.

Īpašuma tiesības un teritorijas plānojumi

Civillikums (1937. gada 28. janvāris) - trešā daļa (Lietu tiesības), trešā nodaļa (Īpašums), piektā apakšnodaļa (Īpašuma aprobežojumi), III. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi.

1082. pants nosaka: „Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpacieš, ka tās izlieto citi.”

Teritorijas attīstības plānošanas likums (2011. gada 13. oktobris) nosaka mērķi panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 „**Vispārīgie teritorijas plānošanas izmantošanas un apbūves noteikumi**” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

MK 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 „**Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem**” cita starpā nosaka novada vai republikas pilsētas pašvaldības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālplānojuma un to grozījumu, detālplānojuma un tematiskā plānojuma – saturu un to izstrādes kārtību.

Zemes ierīcības likums (2006. gada 14. septembris) nosaka uzdevumu aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

MK 2020. gada 18. februāra noteikumi Nr. 103 “**Kadastrālās vērtēšanas noteikumi**” nosaka kārtību kadastrālās vērtības samazināšanai meža zemei kā vienu no saimnieciskās darbības ierobežojumu kompensācijas veidiem, ja zemes vienībai ir noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi. Mežaudzēm, kurās ir noteikti saimnieciskās darbības ierobežojumi (ciršanas ierobežojumi), meža zemes kvalitātes novērtējumu samazina: par 100 %, ja aizliegta mežsaimnieciskā darbība vai galvenā cirte; par 50 %, ja aizliegta kailcirte. Informāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem (ciršanas ierobežojumiem) mežaudzei Valsts zemes dienestam sniedz Valsts meža dienests atbilstoši meža inventarizācijas materiāliem.

Kultūras pieminekļu aizsardzība

Likums „**Par kultūras pieminekļu aizsardzību**” (1992. gada 12. februāris) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu veidus, to īpašuma un izmantošanas tiesības, valsts uzskaiti un prasības kultūras pieminekļu saglabāšanai.

MK 2003. gada 15. jūlija noteikumi Nr. 392 „**Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika**” nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauto nekustamo kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodiku.

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts ir apstiprināts ar Kultūras ministrijas 1998. gada 29. oktobra rīkojumu Nr. 128 (publicēts 15.12.1998.) „**Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu**”.

MK 2021. gada 26. oktobra noteikumi Nr. 720 „**Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi**” nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu uzskaites kārtību, kārtību, kādā kultūras pieminekļus iekļauj valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā un izslēdz no tā, kārtību, kādā īstenojama kultūras pieminekļu aizsardzība, izmantošana un restaurācija, kā arī paredz noteikumus attiecībā uz kultūras pieminekļu aizsardzības zonās esošu vidi degradējošu objektu noteikšanu.

Saskaņā ar MK 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 932 „**Īpaši aizsargājamā kultūras pieminekļa – Turaidas muzejrezervāta – nolikums**” Turaidas muzejrezervāts ir kultūras ministra pakļautībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Šie noteikumi nosaka muzejrezervāta funkcijas, uzdevumus, tiesības, kā arī pārvaldes kārtību.

Zeme un zemes dzīļu aizsardzība

Zemes pārvaldības likums (2014. gada 30. oktobris) nosaka prasības ilgtspējīgai zemes izmantošanai un aizsardzībai. Likums paredz, ka zemes izmantotājs veic darbības, lai saglabātu zemes un augsnes kvalitāti un novērstu tās degradāciju. Degradētā teritorija tiek definēta kā „teritorija ar izpostītu vai bojātu zemes virskārtu vai pamesta apbūves, derīgo izrakteņu ieguves, saimnieciskās vai militārās darbības teritorija”. Likuma 18. pantā noteiktas degradēto teritoriju pārvaldības prasības un degradācijas novēršanas pasākumi. Attiecīgajā pantā noteikts, ka zemes īpašnieks vai valdītājs nodrošina augsnes rekultivāciju. „Ja augsnes degradāciju izraisa citai personai piederošs vai tās valdījumā esošs objekts, augsnes rekultivācijas izdevumus sedz šā objekta īpašnieks vai valdītājs”.

Likuma „Par zemes dzīlēm” (1996. gada 2. maijs) mērķis ir nodrošināt kompleksu, racionālu, vidi saudzējošu un ilgtspējīgu zemes dzīļu izmantošanu un aizsardzību. Saskaņā ar likumu zemes dzīles un visi derīgie izrakteņi, kas tajās atrodas, pieder zemes īpašniekam, un tas var rīkoties ar zemes dzīlēm, ciktāl tas nav pretrunā ar likumu un citiem normatīvajiem aktiem.

MK 2011. gada 6. septembra noteikumi Nr. 696 „**Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība**” nosaka kārtību, kādā tiek izsniegtas zemes dzīļu izmantošanas licences (izsniedz VVD) un atļaujas bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguvei (izsniedz vietējās pašvaldības).

Derīgo izrakteņu ieguves kārtību nosaka MK 2012. gada 21. augusta noteikumi Nr. 570 „**Derīgo izrakteņu ieguves kārtība**”. Cita starpā noteikumi paredz kārtību, kādā veicama derīgo izrakteņu izpēte, ieguves vietas sagatavošana, ekspluatācija, konservācija, rekultivācija, derīgo izrakteņu uzskaitē, atlikušo krājumu aprēķins un inventarizācija, kā izstrādājams derīgo izrakteņu ieguves projekts.

MK 2021. gada 6. jūlija noteikumi Nr. 465 „**Noteikumi par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas novērtēšanu, degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju**” nosaka degradēto teritoriju un augsnes degradācijas kritērijus un to klasifikāciju,

kārtību, kādā konstatē un novērtē degradētās teritorijas un augsnes degradāciju, kā arī kārtību, kādā nosaka augsnes degradācijas novēršanas pasākumus un tiek veikta pasākumu īstenošanas uzraudzība.

MK 2022. gada 29. marta noteikumi Nr. 201 „**Noteikumi par zaudējumiem, kas rodas, nodrošinot piekļuvi iekšzemes publiskajiem ūdeņiem, jūras piekrastes joslai un īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**” nosaka zaudējumu atlīdzības veidu un apmēru, kā arī kārtību, kādā aprēķina un izmaksā atlīdzību par nekustamā īpašuma tiesību aprobežojumiem, lai nodrošinātu piekļuvi iekšzemes publiskajiem ūdeņiem, īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un jūras piekrastes joslai.

Meliorācija

Meliorācijas likums (2010. gada 14. janvāris) pieņemts ar mērķi nodrošināt tādu meliorācijas sistēmu pārvaldības mehānismu, kas veicina dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, nodrošina iedzīvotāju drošībai un labklājībai, infrastruktūras attīstībai nepieciešamo ūdens režīmu, kā arī racionālu meliorācijas sistēmu būvniecību, ekspluatāciju, uzturēšanu un pārvaldību.

MK 2010. gada 3. augusta noteikumi Nr. 714 “**Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi**” nosaka prasības, kas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro meliorācijas sistēmas izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā.

MK 2019. gada 26. marta noteikumi Nr. 128 “**Meliorācijas kadastra noteikumi**” nosaka meliorācijas kadastra saturu un izveides kārtību, uzturēšanas un informācijas apmaiņas kārtību, kā arī kadastra datu iesniegšanas, aktualizācijas un sistēmas inventarizācijas kārtību.

MK 2014. gada 16. septembra noteikumi Nr. 550 “**Hidrotehnisko un meliorācijas būvju būvnoteikumi**” cita starpā nosaka hidrotehnisko un meliorācijas būvju (izņemot ostu, jūras un enerģijas ražošanas hidrotehniskās būves ar jaudu virs 2 MW) būvniecības procesa kārtību, būvniecības procesā iesaistītās institūcijas un atbildīgos būvspeciālistus.

MK 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 329 “**Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 224-15 "Meliorācijas sistēmas un hidrotehniskās būves"**” apstiprina būvnormatīvu, ar ko nosaka prasības meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju projektēšanai un virszemes ūdensobjektu hidroloģiskajiem aprēķiniem.

Citi normatīvie akti

Gaujas nacionālā parka likuma (2009. gada 30. aprīlis) mērķis ir GNP teritorijā atrodamos valsts un vietējās nozīmes ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos dabas pieminekļus – mazpārveidotas dabas teritorijas, kam raksturīga liela bioloģiskā daudzveidība, iežu atsegumus, reljefa formas, laukakmeņus, avotus –, kā arī tipiskās ainavas, dabas un kultūras pieminekļus un veicināt dabas tūrisma un teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

Gaujas nacionālā parka likums cita starpā nosaka GNP funkcionālās zonas, GNP robežas, saskaņā ar parka robežu shēmu un parka robežu aprakstu, kas pievienoti likuma pielikumā, kā arī vispārējos aizliegumus, kas jāievēro parka teritorijā. Likums nosaka, ka parka pārvaldi īsteno DAP.

MK 2012. gada 2. maija noteikumi Nr. 317 „**Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” nosaka GNP individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, nacionālā parka funkcionālo zonu platības un robežu aprakstus, nacionālā parka teritorijas apzīmēšanai lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās izveidošanas un lietošanas kārtību, kā arī GNP teritorijā esošos dabas pieminekļus un to aizsardzības un izmantošanas kārtību.

Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (2004. gada 7. aprīlis) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku saskaņā ar ES kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku.

MK 2012. gada 2. maija noteikumi Nr. 309 „**Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža**” cita starpā nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes un kārtību, kādā izsniedz atļauju šo koku ciršanai.

3. Eiropas Savienības vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti

Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai: “EIROPAS ZAĻAIS KURSS”:

Ar šo paziņojumu tiek nosprausts Eiropas zaļais kurss Eiropas Savienībai un tās iedzīvotājiem. Tā ir jauna izaugsmes stratēģija, kas tiecas ES pārveidot par taisnīgu un pārticīgu sabiedrību ar mūsdienīgu, resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku, kurā siltumnīcefekta gāzu neto emisijas 2050. gadā samazinātos līdz nullei un ekonomiskā izaugsme būtu atsaistīta no resursu patēriņa. Tās mērķis ir arī aizsargāt, saglabāt un stiprināt ES dabas kapitālu un aizsargāt iedzīvotāju veselību un labbūtību no vidiskiem apdraudējumiem un ietekmes. Tajā pašā laikā šai pārejai jābūt taisnīgai un iekļaujošai.

Eiropas Zaļais kurss paredz Izstrādāt pilnīgi transformatīvu rīcībpolitiku kopumu:

- Kāpināt 2030. un 2050. gadam nosprausto ES klimata mērķu vērienu;
- Sagādāt tīru un drošu enerģiju par pieņemamu cenu;
- Stimulēt rūpniecību pāriet uz nepiesārņojošu aprites ekonomiku;
- Būvēt un renovēt energoefektīvi un resursefektīvi;
- Paātrināt pāreju uz ilgtspējīgu un viedu mobilitāti;
- “No lauka līdz galdam”: izveidot taisnīgu, veselīgu un vidi saudzējošu pārtikas sistēmu;
- Saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību;

- Tiekties uz nulles piesārņojumu ar mērķi panākt no toksikantiem brīvu vidi; kā arī paredz ilgtspēju integrēt visās ES rīcībpolitikās;
- Tiekties uz zaļo finansējumu un investīcijām un gādāt par taisnīgu pārkārtošanos;
- Zaļināt valsts budžetu un raidīt pareizos cenu signālus;
- Mobilizēt pētniecību un sekmēt inovāciju;
- Aktīvāk izmantot izglītību un apmācību;
- Zaļais zvērests nekaitēt.

ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija:

Atjaunotā ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija tika pieņemta 2006. gadā ar vispārējo mērķi “noteikt un izstrādāt darbības, kas palīdz ES sasniegt pastāvīgu dzīves kvalitātes uzlabojumu gan pašreizējām, gan nākamām paaudzēm, radot ilgtspējīgas kopienas, kas ir spējīgas pārvaldīt un izmantot resursus efektīvi un pilnībā izmantot ekoloģisko un sociālo jauninājumu potenciālo tautsaimniecībā, nodrošinot labklājību, vides aizsardzību un sociālo kohēziju”. Stratēģijā ir uzskaitīti galvenie mērķi un uzdevumi šo mērķu sasniegšanai. Stratēģija cita starpā iekļauj šādus vispārējos uzdevumus:

- Ierobežot klimata pārmaiņas un to radītos izdevumus un negatīvo ietekmi uz sabiedrību un vidi;
- Uzlabot apsaimniekošanu un nepieļaut dabas resursu pārmērīgu izmantošanu, atzīstot ekosistēmu pakalpojumu vērtību u.c.

Vispārēja Savienības vides rīcības programma:

2022. gada aprīlī tika pieņemta 8. Vispārējā Savienības vides rīcības programma līdz 2030. gadam (8. VRP).

Laikposmā līdz 2030. gada 31. decembrim 8. VRP mērķis ir paātrināt taisnīgu, vienlīdzīgu un iekļaujošu zaļo pārkārtošanos uz klimatneitrālu, ilgtspējīgu, netoksisku, resursefektīvu, atjaunīgajā enerģijā balstītu, noturīgu un konkurētspējīgu aprites ekonomiku un aizsargāt, atjaunot un uzlabot vides stāvokli, cita starpā apturot un pavēršot pretējā virzienā biodaudzveidības zudumu. 8. VRP atbalsta un stiprina integrētu politikas un īstenošanas pieeju, kas balstās Eiropas zaļajā kursā.

Programmā ir noteikti prioritārie mērķi un norādīti minēto prioritāro mērķu sasniegšanai nepieciešamie veicinošie nosacījumi, kā arī ar 8. VRP tiek izveidots monitoringa satvars, lai izmērītu Savienības un dalībvalstu progresu mērķu sasniegšanā, un pārvaldības mehānisms, lai nodrošinātu šo mērķu sasniegšanu.

8. VRP ir izvirzīti šādi seši tematiskie prioritārie mērķi:

- ātri un paredzami mazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un vienlaikus kāpināt piesaistījumus dabiskos piesaistītājos Savienībā, lai sasniegtu 2030. gada siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķrādītāju, kā noteikts Regulā (ES) 2021/1119, saskaņā ar Savienības klimata un vides mērķiem, vienlaikus nodrošinot taisnīgu pārkārtošanos, kurā neviens netiek atstāts novārtā;
- pastāvīgi kāpināt un integrēt pielāgotiespēju, tostarp balstoties uz ekosistēmu pieejām, stiprināt noturību un pielāgošanos un mazināt vides, sabiedrības un visu ekonomikas nozaru neaizsargātību pret klimata pārmaiņām, vienlaikus uzlabojot ar

- laikapstākļiem un klimatu saistīto katastrofu novēršanas spējas un sagatavotību tām;
- virzīties uz labbūtības ekonomiku, kas nozīmētu planētai atdot vairāk nekā no tās paņēm, un paātrināt pārkārtošanos uz netoksisku aprites ekonomiku, kurā izaugsme ir reģeneratīva, resursi tiek izmantoti efektīvi un ilgtspējīgi un tiek ievērota atkritumu apsaimniekošanas hierarhija;
 - censties panākt nulles piesārņojumu, tostarp attiecībā uz piesārņojumu ar kaitīgām ķīmikālijām, lai panāktu no toksikantiem brīvu vidi, tostarp gaisu, ūdeni un augsni, kā arī attiecībā uz gaismas un trokšņa piesārņojumu, un aizsargāt no vides riskiem un negatīvas ietekmes cilvēku, dzīvnieku un ekosistēmu veselību un labbūtību;
 - aizsargāt, saglabāt un atjaunot jūras un sauszemes biodaudzveidību un iekšzemes ūdeņu biodaudzveidību aizsargājamajās teritorijās un ārpus tām, cita starpā apturot un pavēršot pretējā virzienā biodaudzveidības izzušanu un uzlabojot ekosistēmu, to funkciju un to sniegto pakalpojumu stāvokli, un uzlabojot vides stāvokli, jo īpaši gaisu, ūdeni un augsni, kā arī apkarojot pārtuksnešošanos un augsnes degradāciju;
 - veicināt ilgtspējas vides aspektus un būtiski mazināt galvenos vides un klimata noslogojumus, kas saistīti ar Savienības ražošanu un patēriņu, jo īpaši enerģētikā, rūpniecībā, ēku un infrastruktūras sektorā, mobilitātes sektorā, tūrismā, starptautiskajā tirdzniecībā un pārtikas sistēmā.

Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai: “EIROPAS 2030. GADA KLIMATISKO IECERU VĒRIENA KĀPINĀŠANA – Investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā”

Ietekmes novērtējuma un plašākas apspriešanas procesa rezultātā Komisija, ir secinājusi, ka, lai trajektorija uz klimatneitralitāti līdz 2050. gadam būtu līdzsvarota, reālistiska un apdomīgi izraudzīta, 2030. gada emisiju samazināšanas mērķrādītājam jābūt 55 % (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni). Saskaņā ar to šis paziņojums cita starpā:

- izvirza ES un tautsaimniecības mēroga siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķrādītāju, kas prasa emisijas (skaitot gan emisijas, gan piesaistījumus) līdz 2030. gadam samazināt vismaz par 55 % (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni); un
- sniedz ieskatu tajā, kādi pasākumi būtu jāveic visos ekonomikas sektoros un kā galvenie likumdošanas instrumenti būtu jāpārskata, lai šīs vērienīgās ieceres realizētu.

Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai: “Ceļš uz veselīgu planētu itin visiem – ES GAISA, ŪDENS UN AUGSNES NULLES PIESĀRŅOJUMA RĪCĪBAS PLĀNS”:

Galvenais šā rīcības plāna mērķis ir sagādāt kompasu piesārņojuma prevencijas iekļaušanai visās relevantajās ES rīcībpolitikās, rezultatīvi un proporcionāli maksimalizējot sinerģijas, pastiprinot īstenošanu un apzinot iespējamās nepilnības vai pretrunas starp mērķiem. Lai ES virzītu uz 2050. gada redzējumu par veselīgu planētu itin visiem, šajā rīcības plānā noteikti svarīgi 2030. gada mērķrādītāji ātrākai piesārņojuma samazināšanai (Nulles piesārņojuma mērķrādītāji 2030. gadam).

Saskaņā ar ES tiesību aktiem, zaļā kursa iecerēm un sinerģijā ar citām iniciatīvām Eiropas Savienībai līdz 2030. gadam būtu:

- par vairāk nekā 55 % jāsamazina gaisa piesārņojuma ietekme uz veselību (priekšlaicīgas nāves gadījumi);
- jāpanāk, ka par 30 % mazāk cilvēku pastāvīgi traucē transporta troksnis;
- jāpanāk, ka par 25 % mazāk ES ekosistēmu gaisa piesārņojums apdraud biodaudzveidību;
- par 50 % jāsamazina barības vielu zudumi, ķīmisko pesticīdu izmantojums un ar to saistītais risks, bīstamāko pesticīdu izmantojums un antimikrobiālo līdzekļu pārdošana izmantošanai lauksaimniecības dzīvniekiem un akvakultūrā;
- par 50 % jāsamazina plastmasas piedrazojums jūrā un par 30 % — mikroplastmasas daudzums, kas nonāk vidē;
- ievērojami jāsamazina atkritumu rašanās kopumā un par 50 % — sadzīves atkritumu atliku daudzums.

Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: “JAUNS APRITES EKONOMIKAS RĪCĪBAS PLĀNS: Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu”

Eiropas Komisijas pieņemtais jaunais aprites ekonomikas rīcības plāns ir viens no pamatelementiem Eiropas zaļā kursa mērķu īstenošanai. Šis plāns apskata to, kā tiek izstrādāti produkti un tas ir vērsts uz aprites ekonomikas procesu veicināšanu, ilgtspējīga patēriņa veicināšanu. Plāna mērķis ir nodrošināt, ka tiek novērsta atkritumu radīšana un, ka ES ekonomikā izmantotie resursi pēc iespējas ilgāk tiek saglabāti ES ietvaros. Rīcības plāns piedāvā iniciatīvas, kas piemērojamas attiecībā uz produktiem visā to dzīves ciklā.

Rīcības plāna paredzēto pasākumu mērķi ir:

- padarīt ilgtspējīgus produktus par normu ES;
- vairot iespējas patērētājiem un publisko iepirkumu organizatoriem;
- koncentrēties uz nozarēm, kurās tiek izmantots visvairāk resursu un kurās ir augsts aprites potenciāls, piemēram: elektronika un IKT, baterijas un transportlīdzekļi, iepakojums, plastmasa, tekstilizstrādājumi, celtniecība un ēkas, pārtika, ūdens un mēslojums;
- nodrošināt mazāku atkritumu daudzumu;
- panākt, lai aprites ekonomika darbotos cilvēku, reģionu un pilsētu labā;
- uzņemties vadošo lomu globālajos centienos aprites ekonomikas veicināšanā.

Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai: “STRATĒGIJA “NO LAUKA LĪDZ GALDAM”. Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā”

Komisija 2020. gada maijā nāca klajā ar stratēģiju “No lauka līdz galdam”, kas ir viens no galvenajiem pasākumiem Eiropas zaļā kursa ietvaros. Šai stratēģijai ir arī centrāla nozīme Komisijas rīcības plānā ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanai. Sekmējot to, lai līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti, stratēģijas mērķis ir pārveidot pašreizējo ES pārtikas sistēmu par ilgtspējīgu modeli.

Atgādinot par pārtikas nodrošinājuma un nekaitīguma prioritātēm, stratēģijas galvenie mērķi ir šādi:

- nodrošināt pietiekamu, cenas ziņā pieejamu un uzturvielām bagātu pārtiku planētas iespēju robežās,
- uz pusi samazināt pesticīdu un mēslošanas līdzekļu izmantošanu un antimikrobiālo līdzekļu pārdošanu,
- palielināt bioloģiskajai lauksaimniecībai atvēlētās zemes platību,
- veicināt ilgtspējīgāku pārtikas patēriņu un veselīgu uzturu,
- samazināt pārtikas zudumus un izšķērdēšanu,
- apkarot krāpšanu pārtikas jomā piegādes ķēdē,
- uzlabot dzīvnieku labturību.

Stratēģijā paredzētas vairākas iniciatīvas un tiesību aktu priekšlikumi cita starpā attiecībā uz:

- bioloģisko lauksaimniecību,
- uzturvērtības marķējumu iepakojuma priekšpusē un ilgtspējīgu pārtikas marķējumu,
- pārtikas izšķērdēšanas samazināšanu.

Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai “ES BIODAUDZVEIDĪBAS STRATĒGIJA 2030. GADAM – Atgriezīsim savā dzīvē dabu”

ES biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam ir visaptverošs ilgtermiņa plāns dabas aizsardzībai un ekosistēmu degradācijas apturēšanai. Stratēģijas mērķis ir līdz 2030. gadam panākt, ka sāk atjaunoties Eiropas bioloģiskā daudzveidība, un tajā ir ietvertas konkrētas darbības un saistības. Stratēģija ir Eiropas zaļā kursa būtisks elements, un tas arī atbalstīs zaļo atveseļošanu pēc Covid-19 pandēmijas.

Biodaudzveidības stratēģijas mērķis ir līdz 2030. gadam nostāties uz biodaudzveidības atjaunošanas ceļa, un no tā ieguvēji būs kā cilvēki, tā klimats un planēta. Laikā pēc Covid-19 pandēmijas stratēģijas mērķis būs veidot mūsu sabiedrības noturību pret turpmākiem apdraudējumiem, tādiem kā:

- klimata pārmaiņu ietekme,
- meža ugunsgrēki,
- pārtikas trūkums,
- slimību uzliesmojumi; šajā sakarā tiks pievērsta uzmanība savvaļas dzīvnieku aizsardzībai un savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai.

Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai: “Ceļā uz klimatnoturīgu Eiropu: JAUNĀ ES KLIMATADAPTĀCIJAS STRATĒGIJA”

Ar šo ziņojumu tiek apstiprināta jaunā ES klimatadaptācijas stratēģija, kurā ir izklāstīts ilgtermiņa redzējums Eiropas Savienībai par to, kā ES līdz 2050. gadam kļūt par klimatnoturīgu sabiedrību, proti, par sabiedrību, kas pilnībā pielāgota nenovēršamajai

klimatei. Stratēģijas ietvaros Komisijai nosprausti dažādi veicamie uzdevumi ar mērķi veicināt klimatadaptācijas mērķu sasniegšanu.

ES Stratēģija Baltijas jūras reģionam 2019. - 2024. gadam (ESSBJR) ir makro-reģiona 5 gadu stratēģija Dānijai, Igaunijai, Somijai, Vācijai, Latvijai, Lietuvai, Polijai un Zviedrijai un fokusējas uz izaicinājumiem un iespējām, kuri visefektīvāk tiek adresēti kopējā reģiona koordinācijā. Tajā ietverts rīcības plāns, kas pēc nepieciešamības regulāri atjaunojams.

Augstāk uzskaitīti vispārīgie vides aizsardzības politikas dokumenti ES līmenī. Bez tiem ir virkne specifisku uz konkrētām jomām/ vides aspektiem attiecināmu regulu, kas Latvijā ir tieši piemērojamas, un direktīvu, kas ir pārņemtas Latvijas tiesiskajā regulējumā. Ar visaptverošu vides jomas regulējumu ES līmenī var iepazīties Eiropas Komisijas Vides ģenerāldirektorāta mājaslapā.¹

4. Latvijas Republikas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030) tika pieņemta 2010. gada 10. jūnijā, kad tā kļuva par valsts galveno plānošanas instrumentu ar likuma spēku, līdz ar to visiem valsts stratēģiskās plānošanas un attīstības dokumentiem ir jābūt izstrādātiem saskaņā ar stratēģijā noteiktajiem virzieniem un prioritātēm. Latvija 2030 pamatuzstādījumi ir laimīgs cilvēks labklājīgā valstī, ilgtspējīgs un veselīgs dzīvesveids, radoša, iecietīga un toleranta sabiedrība, sadarbībā radīta konkurētspēja un valsts kā ātrspējas partneris.

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija ietver septiņas attīstības prioritātes:

1. Kultūras telpas attīstība;
2. Ilgtermiņa ieguldījumi cilvēkkapitālā;
3. Paradigmas maiņa izglītībā;
4. Inovatīva un ecoefektīva ekonomika;
5. Daba kā nākotnes kapitāls;
6. Telpiskās attīstības perspektīva;
7. Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība.

Katrai no attīstības prioritātēm paredzēts viens vai vairāki galvenie attīstības virzieni un atbilstoši tiem ir definēti ilgtermiņa mērķi.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam (NAP2027) (2020. gada 2. jūlijs) ir galvenais valsts vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments Latvijā. Tas tiek izstrādāts, īstenojot Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam (Latvija2030) un ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķus, lai septiņu gadu plānošanas periodā ikviens Latvijas iedzīvotājs un Latvijas sabiedrība kopumā panāktu dzīves kvalitātes uzlabošanu.

¹ https://ec.europa.eu/environment/index_en

Viens no plāna projektā ietvertajiem rīcības virzieniem ir “Daba un Vide – “Zaļais kurss””. Rīcības virziens paredz šādu mērķu sasniegšanu:

- Oglekļa mazietilpīga un klimatnoturīga attīstība, lai Latvija sasniegtu klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanas, ūdeņu stāvokļa uzlabošanās un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu un īstenotu drošas un kvalitatīvas, tai skaitā bioloģiskas, pārtikas apriti, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas balstīta zinātniskajos pētījumos, līdzsvarojot ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses;
- Īstenota vides, dabas resursu apsaimniekošanas un enerģētikas politika, kas balstīta uz taisnīgumu un savstarpējo uzticēšanos, sabiedrības atbalstu dabas un klimata aizsardzības pasākumiem, nosakot skaidrus un atklātus valsts un iedzīvotāju sadarbības modeļus un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā.

Rīcības virziena “Daba un Vide – “Zaļais kurss”” mērķu sasniegšanai, rīcības virziena uzdevumos cita starpā ietvertas darbības, kas vērstas uz klimata pārmaiņu ietekmju mazināšanu, īstenojot ilgtspējīgu notekūdeņu apsaimniekošanu, notekūdeņu kaitīgās ietekmes uz dabas resursiem un vidi samazināšanu, notekūdeņu dūņu apstrādi.

Dabas aizsardzības plāna sagatavošanas laikā izstrādes procesā ir **Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam (VPP)** un ir publiski pieejams VPP projekts. Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam ir vides aizsardzības nozares vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts atbilstoši NAP2027 noteiktajām prioritātēm un Eiropas Zaļā kursa stratēģiskiem mērķiem. VPP ietvertie politikas mērķi ir pakārtoti Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030. gadam un NAP2027. Vides politikas pamatnostādņu virzība tiek nodrošināta ar vairāku atsevišķi jomu politikas rīcību dokumentiem, kuri izstrādāti atsevišķās jomās.

VPP 2021. – 2027. gadam ir noteikti šādi pamatmērķi:

- Virzīties uz klimatneitralitāti un klimatnoturīgumu;
- Veicināt ilgtspējīgu resursu izmantošanu un pāreju uz aprites ekonomiku;
- Saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību;
- Samazināt piesārņojumu.

Iepriekšminēto mērķu sasniegšana plānota vairākās vides politikas jomās:

- Vides pārvaldības pamatsistēma (horizontālie jautājumi);
- Valsts vides monitorings;
- Klimata pārmaiņas;
- Resursu efektīva izmantošana un aprites ekonomikas principu ieviešana;
- Gaisa kvalitāte un vides troksnis;
- Bioloģiskā daudzveidība;
- Ūdens pārvaldība un apsaimniekošana;
- Ražošana un ķīmisko vielu pārvaldība;
- Radiācijas drošība.

VPP attiecībā uz katru no vieds politikas jomām ir izvirzīti politikas apakšmērķi, kā arī sasniedzamie politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji.

Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam ir ilgtermiņa politikas plānošanas dokuments, kas izstrādāts, lai vienlaicīgi ar klimata pārmaiņu ierobežošanu un samazināšanu vairotu Latvijas tautsaimniecības ekonomisko konkurētspēju, kā arī lai Latvijas iedzīvotājiem tiktu nodrošināta droša dzīves vide. Stratēģija nosaka oglekļa mazietilpīgas attīstības (OMA) virzienus. Starptautiskās politikas kontekstā Stratēģija izstrādāta, lai veicinātu:

- SEG emisiju samazināšanas saistību izpildi saskaņā ar Parīzes nolīgumu izmaksu ziņā efektīvā veidā;
- pārraudzību attiecībā uz faktisko un prognozēto progresu SEG emisiju samazināšanai.

Stratēģijas virsmērķis ir Latvijas klimatneitralitāte 2050. gadā. Tā kā OMA īstenošanas galamērķis ir Latvijas klimatneitralitātes sasniegšana, būtiski ir ne tikai samazināt SEG emisijas, bet arī paaugstināt CO₂ piesaisti. Tātad ir divi stratēģiski mērķi:

1. SEG emisiju samazināšana visos tautsaimniecības sektoros;
2. CO₂ piesaistes palielināšana.

Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam ir pieņemts 2019. gadā, ņemot vērā dažādu Eiropas valstu pieredzi pielāgošanās klimata pārmaiņu risku pārvaldības jomā un pielāgošanās klimata pārmaiņām plānošanā. Plāns Latvijā attīsta pielāgošanās klimata pārmaiņām nodrošināšanas ciklu, kas paredz klimata ietekmju, ievainojamības un risku izvērtējumu; pielāgošanās plānošanu; pielāgošanās pasākumu ieviešanu; monitoringu un izvērtēšanu.

Plāna izstrādes pamatā ir Latvijas līdzšinējo klimata pārmaiņu analīze un klimata pārmaiņu scenāriji periodam līdz 2100. gadam, kā arī Latvijā veiktie klimata pārmaiņu ietekmju un risku izvērtējumi tādās 6 (sešās) jomās kā būvniecībā un infrastruktūras plānošanā, civilajā aizsardzībā un katastrofas pārvaldīšanā, veselībā un labklājībā, bioloģiskajā daudzveidībā un ekosistēmu pakalpojumos, lauksaimniecībā un mežsaimniecībā, tūrismā un ainavu plānošanā.

Plāna virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Plāna sasniegšanai ir izvirzīti pieci stratēģiskie mērķi:

- Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes;
- Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas;
- Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem;
- Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām - mazināta;
- Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu

nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, kas ir akceptēta MK 16.05.2000., paredz dažādus pasākumus, kuri nepieciešami ES direktīvu ieviešanai. Programma paredz īpaši aizsargājamo teritoriju pilnveidošanu, aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšanu, labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu tām sugām, kuras ir apdraudētas.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā spēkā esošs ir integrētais **Gaujas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un Plūdu riska pārvaldības plāns 2022. – 2027. gadam**, kā arī **Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns un Plūdu riska pārvaldības plāns 2022. – 2027. gadam**.

Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni un plūdu riska pārvaldības plāni ir vidēja termiņa attīstības dokumenti (to aptvertais laika periods ir 6 gadi), kas tiek izstrādāti ar mērķi sekmēt ilgtspējīgu, ar ekonomiskās attīstības interesēm sabalansētu ūdens resursu apsaimniekošanu, kā arī nodrošināt cilvēku un to radītās saimnieciskās vides aizsardzību no plūdu izraisītajiem riskiem.

Plāni tiek izstrādāti atbilstoši ES normatīvo aktu (Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2007/60/EK (2007. gada 23. oktobris) par plūdu riska novērtējumu un pārvaldību) prasībām, kas ir saistošas dalībvalstīm un ir pārņemtas Latvijas normatīvo aktu sistēmā. Būtiska plānu sastāvdaļa ir pasākumu programmas, kas tiek izstrādātas ar mērķi kārtējā 6-gadīgā plānošanas cikla ietvaros mērķtiecīgi un secīgi risināt identificētos problēmjautājumus.

Upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānu galvenais mērķis ir uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, veicinot to laba stāvokļa sasniegšanu, kā arī informēt sabiedrību par ūdens kvalitāti un interešu grupu iesaistīšanas iespējām ūdens vides jautājumu risināšanā. Upju baseinu apsaimniekošanas plānos ir raksturota esošā ūdens kvalitāte, izsmeltoši analizētas notekūdeņu kā punktveida piesārņojuma avotu radītās slodzes un ietekmes, aprakstīta notekūdeņu ietekme uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, noteiktas notekūdeņu īpaši jutīgas teritorijas, sniegts riska izvērtējums, kā arī aplūkoti pasākumi negatīvo ietekmju mazināšanai.

Plūdu riska pārvaldības plāna mērķis savukārt ir mazināt plūdu risku un plūdu izraisītās negatīvās sekas attiecīgajā upju baseinu apgabalā. Plūdu Direktīva 2007/60/EK uzdod dalībvalstīm veikt plūdu riska sākotnējo novērtējumu, pamatojoties uz to noteikt plūdu apdraudētās teritorijas katrā upju baseinu apgabalā un šīm teritorijām sagatavot iespējamo plūdu postījumu kartes un plūdu riska kartes, kā arī plūdu riska pārvaldības plānus. Plūdu Direktīvas prasības Latvijā ir pārņemtas Ūdens apsaimniekošanas likumā.